3. MĚSTO

Bible vypráví příběh o bratrech Abelovi a Kainovi. Prvorozený Kain Abela ze závisti zabil a otec jej za trest vyhnal z půdy, kterou dosud obdělával. Bratrovrah se tak stal psancem. Odešel do cizí krajiny a tam založil první město. Z tohoto příběhu pak středověcí vzdělanci odvozovali, že město je sídlem toho nejhoršího zla. A opravdu, ve srovnání s ustáleným a prostým životem na vesnici se jim městský shon a ruch musel zdát jakoby vykloubený z odvěkého řádu. Město bylo **střediskem řemeslné výroby a obchodu,** byla tu tržiště. Peníze se pro měšťany stávaly měřítkem hodnot. Ale právě to, a zejména půjčování samotných peněz na úrok odsuzovala církev jako hřích.

Rozvoj obchodu a řemesel se však nedal zastavit. Rychle rostly a bohatly zejména **námořní přístavy,** Benátky, Janov, později Bruggy či Antverpy. Ve vnitrozemí se rozvíjela zejména města severoitalská, ale i francouzská a německá. **Spolu s bohatstvím získávala města i politický vliv.** A tak se nakonec i měšťan stal váženou a vlivnou osobou.

Od okolní krajiny bylo město nejčastěji odděleno tím nejviditelnějším způsobem – **hradbami.** Kamenné, třeba i několikanásobné zdi byly zesilovány ještě obrannými věžemi. Hradbami se dalo projít jen na několika místech samostatně opevněnými branami. Hradby byly v krajině daleko viditelným znakem, který vyvolával dojem, že život za nimi se podstatně liší od života před nimi.

Za hradbami

Městskou branou vstupoval člověk do míst, kde lidé žili zcela jinak než na venkově. Město tvořila síť úzkých a někdy křivolakých uliček, jež ústily na náměstí. Na něm stála radnice. Byl tu i hlavní městský (farní) **kostel.** Domy kolem náměstí vlastnili nejbohatší měšťané – **patriciát.** Patřili mezi ně obchodníci s luxusním zbožím, látkami a kořením, či majitelé výnosných řemeslnických dílen. To byli především soukeníci, vyrábějící látku z ovčí vlny, sukno.

Také právně bylo město „jiným světem". Města dostávala od svých zakladatelů, jimiž byl panovník, ale také šlechta anebo církev, řadu **výsad (privilegií);** ty si mohla také později zakoupit. Časem si vymohla i vlastní samosprávu. V čele města stál **purkmistr** se sborem městských radních, **konšelů.** Centrem samosprávy byla radnice. Městskou radu volili ti z měšťanů, kteří byli **plnoprávní.** Znamenalo to, že vlastnili ve městě dům. To však zdaleka nebyli všichni obyvatelé. Nezámožní řemeslníci a obchodníci tvořili **střední vrstvu.** Tovaryši, námezdní dělníci, ale i početný dav žebráků a jiných nemajetných lidí patřili k **městské chudině.**

Podoba, jakou měla města ve středověku, se nám mnohdy dochovala i na jejich dnešním vzhledu. Poznáte, že namalovaným městem jsou České Budějovice?

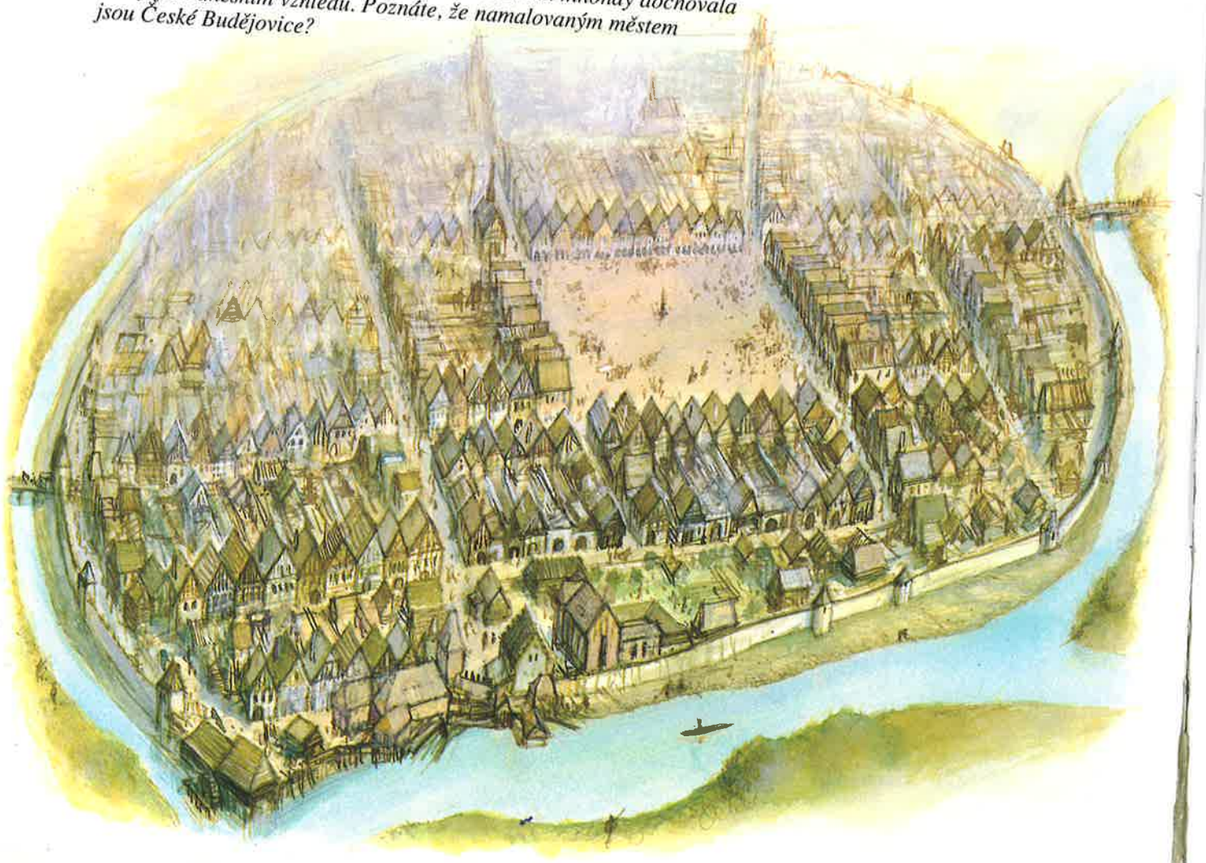

Podobně jako tomu bylo u vesnického obyvatelstva, žili i ve městě lidé, kteří městským právům podléhali jen částečně, anebo také vůbec ne. Byli to faráři a ostatní kněží či mniši, řídící se církevními právními předpisy. Také univerzity měly vlastní právní řád. V uzavřených částech města, **ghettech,** žili **Židé.** Mimo rámec městského práva žili však i šlechtici, kteří měli ve městě své paláce.

Různorodost obyvatel a jejich odlišné postavení se stávaly často zdrojem **sociálního napětí** ústícího někdy až v ozbrojená střetnutí.

Ulice byly plné lidí, zvířat, ale i nečistot a odpadků, které se vyhazovaly a vylévaly přímo z domů. Hygienické podmínky ve středověkých městech byly velmi špatné a tak není divu, že téměř každá nakažlivá choroba znamenala velké ohrožení. Na obyvatele měst číhala ale i další nebezpečí. Jedním z největších byla velká zločinnost. Bezpečnost ve městě hlídali biřicové. Na noc se městské brány pevně uzavíraly a ulice se přehrazovaly nataženými řetězy. Mělo se tím zabránit případnému útěku zlodějů či jiných zločinců, ale i ztížit případný neočekávaný útok na město.

Před hradbami

Volná příroda nezačínala hned před městskými hradbami. I před nimi ležela řada budov, které patřily k městu. Stály tu některé kláštery, na předměstích se usídlili řemeslníci, kteří z bezpečnostních důvodů nemohli svoje povolání vykonávat přímo ve městě. Byli to například kováři, hrnčíři a další řemeslníci pracující s otevřeným ohněm. Žili zde i „nečistí", vydědění: malomocní či jinak nakažlivě nemocní. A bydlíval tu i kat.

Od 12. století vznikala po celé západní a střední Evropě města, jež byla středisky obchodu a řemesel. Města se řídila vlastními právními předpisy, jimž však nepodléhali všichni, kdo ve městě žili. Platily jen pro měšťany, zatímco duchovní, studenti, Židé a šlechtici žili podle jiných právních norem. Město bylo uzavřeno hradbami. Jeho vliv však sahal mnohdy i daleko za ně.

Vliv města však sahal ještě dál. Města měla také tzv. **mílová práva,** zajišťující zpravidla v okruhu jedné míle (tj. v Čechách asi 9 km) zákaz usazování cizích řemeslníků a provozování jejich řemesel či konání trhů. Těmito právy si město zajišťovalo své monopolní hospodářské postavení. Město tak začínalo vlastně daleko před svými hradbami.

Střediskem městské samosprávy a symbolem moci a bohatství města byla radnice. V ní a kolem ní se soustřeďoval život města, včetně výkonu práva; k tomu patřilo i trestání zločinců